

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 10/08-70

Ústavný súd Slovenskej republiky na verejnom zasadnutí 3. februára 2010 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jána Auxta, Petra Brňáka, Ľudmily Gajdošíkovej, Juraja Horvátha, Sergeja Kohuta, Jána Lubyho, Milana Ľalíka, Lajosa Mészárosa, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika o návrhu generálneho prokurátora Slovenskej republiky na začatie konania o súlade § 3, § 4 ods. 4, § 11 a § 12 písm. d) zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 19 ods. 2 a 3, čl. 24 a čl. 29 ods. 1 a 3 Ústavy Slovenskej republiky, s čl. 8, čl. 9, čl. 11 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, s čl. 3 a čl. 4 Dohovoru o právnom postavení utečencov a s čl. 14 Dohovoru o právach dieťaťa takto

r o z h o d o l :

Návrhu generálneho prokurátora Slovenskej republiky **n e v y h o v u j e .**

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 5. februára 2008 doručený návrh generálneho prokurátora Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“ alebo „navrhovateľ“) na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a čl. 130 ods. 1 písm. e) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a § 18 ods. 1 písm. e) v spojení s § 37 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) o súlade § 3, § 4 ods. 4, § 11 a § 12 písm. d) zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností“ alebo „zákon č. 308/1991 Zb.“) s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 19 ods. 2 a 3, čl. 24 a čl. 29 ods. 1 a 3 ústavy, s čl. 8, čl. 9, čl. 11 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), s čl. 3 a čl. 4 Dohovoru o právnom postavení utečencov a s čl. 14 Dohovoru o právach dieťaťa.

Generálny prokurátor svoj návrh odôvodnil takto:

„A. ... Platná právna úprava ustanovením vysokého početného cenzu, ktorý je aj na európske pomery príliš vysoký a v podmienkach Slovenskej republiky ťažko dosiahnuteľný, bráni vzniku právnej subjektivity málopočetných cirkví a náboženských spoločností. Štát tak evidentne neplní svoju povinnosť vytvoriť právne podmienky pre uplatnenie práva na slobodu prejavu náboženského vyznania a viery podľa vlastnej voľby jednotlivca a týmto obmedzením bezprostredne zasahuje do slobody náboženského vyznania. Citované ustanovenia zákona č. 308/1991 Zb. nie sú preto v súlade s čl. 24 ods. 2 a 3 Ústavy a s čl. 9 ods. 1 Dohovoru.

B. ... Treba uviesť, že na ustanovenie zákonnej podmienky preukázania najmenej 20 000 plnoletých členov občanov Slovenskej republiky majúcich trvalý pobyt na území

Slovenskej republiky a hlásiacich sa k cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, nejestvuje žiaden rozumný dôvod, ktorý by korešpondoval s potrebou riešiť súžitie náboženských komunit v spoločnosti a súčasne mal oporu v obmedzeniach uvedených v ustanovení čl. 9 ods. 2 Dohovoru a čl. 24 ods. 4 Ústavy. Štát tak v rozpore s princípmi proporcionality a legitimacy očividne zasahuje do práva na slobodu náboženského vyznania a viery podľa vlastnej voľby jednotlivca.

C. ... Vzťah štátu k cirkvám treba vždy vnímať v mnohých dimenziách, no jeho základom je striktný zákaz pre štát komukoľvek akékoľvek náboženstvo predpisovať, ale aj určité náboženstvo zakazovať. Štát je povinný vytvárať rovnaké podmienky pre fungovanie všetkých náboženských komunit pri zachovaní svojho neutrálneho postoja. Je oprávnený určiť podmienky na ich pôsobenie a v zmysle už uvedenej argumentácie, pri dodržaní princípov legitimacy, legality a proporcionality, je oprávnený prejav náboženského vyznania aj obmedziť. Nemôže však vyjadrovať svoj postoj formou, z ktorej možno vyvodiť odlišné, nerovné postavenie cirkví alebo náboženských spoločností, ktoré uznáva a k tým, ktoré neuznáva. Napokon, čl. 1 ods. 1 Ústavy jasne ustanovuje, že Slovenská republika sa neviaže na nijakú ideológiu ani náboženstvo.

Ak k prejavom náboženského vyznania patrí právo prejavovať ho verejne, spoločne s inými a pre tento účel aj právo vytvárať náboženské organizácie, potom právna norma, ktorej obsahom je odlišný postoj štátu k náboženským komunitám, je z pohľadu dodržiavania ľudských práv a základných slobôd neprípustná.

Štát stanovením početného cenzu pre registráciu cirkví a náboženských spoločností diskriminuje osoby hlásiace sa k minoritnému náboženskému vyznaniu alebo viere z dôvodu, že títo sú v porovnaní s inými, pre nízku početnosť členov komunity, ku ktorej sa hlásia, obmedzovaní v samotnej podstate práva na slobodu náboženského vyznania, a to v jeho prejave. Preto právna úprava vytvárajúca podmienky na diskrimináciu zakladá porušenie čl. 12 Ústavy v spojení s čl. 24 Ústavy a čl. 14 Dohovoru v spojení s jeho čl. 9.

D. ... Jedným z najdôležitejších aspektov práva na slobodu združovania je vytvorenie právneho priestoru umožňujúceho jednotlivcom spoločne zakladať cirkvi a náboženské spoločnosti so statusom právnickej osoby, prostredníctvom ktorých môžu kolektívne konať v oblasti vzájomných záujmov. Pluralizmus spočíva na skutočnom uznávaní a rešpektovaní rôznorodosti kultúrnych tradícií, etnických a kultúrnych identít, náboženskej viery,

umeleckých, literárnych, sociálnych a ekonomických myšlienok a koncepcií. Len harmonické vzájomné pôsobenie osôb a skupín majúcich rôzne identity môže viesť k dosiahnutiu sociálnej súdržnosti. Je prirodzené, že pokiaľ občianska spoločnosť funguje zdravým spôsobom, účasť jej občanov na demokratickom procese má veľký rozsah, ktorý dosahuje cez ich príslušnosť k spoločenstvám alebo združeniam, prostredníctvom ktorým sa môžu združovať s inými občanmi a kolektívne tak usilovať o spoločné ciele.

V súlade s doterajšou rozhodovacou praxou európskeho súdu je nevyhnutné posudzovať aj návrhom napadnuté ustanovenia § 4 ods. 4, § 11, § 12 písm. d) zákona č. 308/1991 Zb., z ktorých vyplýva, že štát uznáva len tie cirkvi a náboženské spoločnosti, ktoré sú registrované, teda pro futuro len také, ku ktorým sa preukázateľne hlási najmenej 20 000 plnoletých osôb, občanov Slovenskej republiky, ktorí majú pôvod na jej území.

Pre porovnanie primeranosti namietaného počtu osôb hlásiacich sa k náboženským komunitám, žiadajúcim o registráciu, je možné poukázať na právnu úpravu napríklad v Českej republike, kde zákon č. 3/2002 Sb. o slobode náboženského vyznania a postavenia cirkví a náboženských spoločností vyžaduje pre registráciu podpisy 300 plnoletých občanov hlásiacich sa k tejto cirkvi a náboženskej spoločnosti. V Ruskej federácii Zákon o slobode vyznania a náboženských spoločenstvách požaduje, aby náboženské spoločenstvo alebo organizácia mali najmenej 10 zakladajúcich členov. ... Napríklad v Poľskej republike návrh na registráciu cirkvi alebo náboženského spolku, ... má právo podať 100 osôb spôsobilých nápravné úkony. V Maďarskej republike na takýto úkon postačuje 10 osôb.

E. ... Zákon č. 308/1991 Zb. ani na jednom mieste neuvádza dôvody, pre ktoré by vznik právnickej osoby (§ 4 ods. 3) cirkvi alebo náboženskej spoločnosti mal byť podmienený takým vysokým počtom (20 000) plnoletých osôb hlásiacim sa k náboženskej viere. V podmienkach Slovenskej republiky si ochrana demokratickej spoločnosti nevyžaduje ochranu pred dôsledkami existencie a pôsobenia malých náboženstiev. Práve tak nejestvujú žiadne okolnosti nasvedčujúce tomu, že by náboženské komunity s malým počtom svojich členov mohli svojimi aktivitami poškodiť inštitúcie štátu a občanov.

Ustanovenia právnej normy, ktoré nerešpektujú princíp legitimacy a proporcionality, nie sú v súlade s čl. 29 ods. 3 Ústavy a s čl. 11 ods. 2 Dohovorom.

F. ... Zákonné ustanovenie vyžadujúce počet 20 000 osôb hlásiacich sa k náboženskej viere doposiaľ neregistrovanej náboženskej komunity kladie neprimerané prekážky vzniku

plnohodnotných náboženských komunit (so statusom právnickej osoby). Štát tým nielen prekračuje rámec úmernosti prípustného obmedzenia Ústavou garantovanej slobody, ale súčasne svojich občanov diskriminuje v ich uplatňovaní práva na slobodu združovania, a to z viacerých hľadísk

Vo svetle už uvedenej argumentácie, veriaci hlásiaci sa k málo početnému náboženstvu nemôžu prejavovať svoje náboženstvo verejne v komunite, teda v kruhu tých, s ktorými vieru zdieľajú. Z dôvodu ich náboženského presvedčenia tým, že ich náboženská spoločnosť početne nespĺňa zákonom ustanovený limit pre jej registráciu, je porušená rovnoprávnosť pri naplňaní ich práva na slobodu združovania.

V nadväznosti na to nie je zanedbateľné, že v zmysle § 22 zákona č. 308/1991 Zb. cirkvi a náboženské spoločnosti, ktoré ku dňu nadobudnutia účinnosti tohto zákona (1. septembrom 1991) vyvíjali svoju činnosť zo zákona alebo na základe štátneho súhlasu, sa považujú za registrované podľa tohto zákona. Ich zoznam je uvedený v prílohe, ktorá tvorí súčasť zákona. Pre tieto cirkvi a náboženské spoločnosti početný cenzus neplatí a svoju činnosť môžu vyvíjať bez ohľadu na počet členov alebo osôb hlásiacich sa k náboženstvu. Nasvedčuje to tomu, že na území Slovenskej republiky platia pre združovanie veriacich rôzne podmienky, a to v závislosti od toho, či náboženské spoločnosti a cirkvi boli uvedené v prílohe zákona č. 308/1991 Zb. alebo neboli. Aj keď nemožno štátu uprieť právo na zásadné zmeny v legislatívnej úprave aj v tejto oblasti života spoločnosti, zmena musí vždy vychádzať zo spoločenskej požiadavky. Pokiaľ nové pravidlá neodzrkadľujú potreby spoločnosti, zavádzajú právny stav, ktorý neprijateľným spôsobom zasahuje do rovnoprávnosti občanov pri naplňaní ich práva na slobodu združovania z dôvodu ich náboženského presvedčenia.

Štát musí náboženskú slobodu zaručiť na celom svojom území a voči každému. Na svojom území ju musí tiež zaručiť každému svojmu občanovi, nech žije kdekoľvek. Vo vonkajších vzťahoch v oblasti náboženstva a viery štát nemôže pripustiť nerovnosť alebo priznať privilégiá, ktoré by niektoré skupiny občanov vo vzťahu k iným náboženstvám zvýhodňovali alebo znevýhodňovali. Nie je preto namieste, aby sloboda združovania bola v súvislosti so vznikom právnej subjektivity cirkvi alebo náboženskej spoločnosti podmienená trvalým pobytom svojich občanov na území Slovenskej republiky (uvedené

príklady diskriminácie vychádzajú zo zákona č. 218/1949 Sb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností štátom v znení neskorších predpisov, pozn.).

Všetky uvedené argumenty nasvedčujú tomu, že návrhom napadnuté ustanovenia zákona č. 308/1991 Zb. sú diskriminačné, preto nie sú v súlade s čl. 12 Ústavy v spojení s čl. 29 Ústavy a s čl. 14 Dohovoru v spojení s jeho čl. 11.

G. ... Zákon č. 308/1991 Zb. v ustanoveniach § 11 a § 12 písm. a) v rozpore s citovanými článkami Dohovoru o právnom postavení utečencov (čl. 3 a čl. 4 Dohovoru o právnom postavení utečencov, pozn.), umožňuje požiadať o registráciu cirkvi a náboženskej spoločnosti výlučne vtedy, ak členmi cirkvi alebo náboženskej spoločnosti je najmenej 20 000 občanov Slovenskej republiky s trvalým pobytom na jej území. A contrario, štát nepriznáva utečencom žijúcim v Slovenskej republike právo právne relevantným spôsobom pripojiť sa čestným vyhlásením k návrhu na registráciu.

Vo svetle predchádzajúcej argumentácie navrhovateľa odôvodňujúcej nesúlad § 4 ods. 4, § 11, § 12 písm. d) zákona č. 308/1991 Zb. s čl. 1 ods. 1, 12 ods. 1 a 2, 24 a 29 ods. 1 a 3 Ústavy, ako aj s čl. 9, 11 a 14 Dohovoru sú teda v rovnakom rozsahu napadnutou platnou právnou úpravou porušené aj práva utečencov na slobodu náboženského vyznania, ako aj na slobodu združovania sa.

Štát svojím diskriminačným postojom k utečencom neoprávnene zasiahol do slobody vyznania a slobody združovania sa, v dôsledku čoho možno konštatovať, že napadnuté ustanovenia zákona č. 308/1991 Zb. nie sú tiež v súlade s čl. 3 a čl. 4 Dohovoru o právnom postavení utečencov.

H. ... Zákon č. 308/1991 Zb. v ustanovení § 3... v rozpore s čl. 14 Dohovoru opravách dieťaťa ustanovuje, že o náboženskej výchove detí do dovŕšenia 15 rokov ich veku rozhodujú ich zákonní zástupcovia.

Právna úprava tak zákonným zástupcom vyhradzuje právo, aby deťom do dovŕšenia 15 rokov určovali ich náboženské vyznanie a vieru. Je nepopierateľné, že osobnostný vývoj každého človeka má základ v prvej etape jeho života, počas ktorej sa podstatne formuje jeho náhľad na svet, hierarchia jeho životných hodnôt, či zásady správania sa. Preto niet žiadnych pochybností o tom, že najvýznamnejšia úloha tu prináleží tým, ktorí nesú za dieťa zodpovednosť. Zákon č. 308/1991 Zb. však v napadnutom ustanovení dáva zákonným zástupcom dieťaťa výsadné právo rozhodovať o otázke ich náboženského vyznania a viery.

Za takých okolností dieťaťu pre vlastnú voľbu a vlastný pohľad na život, nezostáva žiaden priestor.

... Napadnutá zákonná úprava, ktorá popiera právo dieťaťa na slobodnú voľbu, zasahuje do jeho práva na slobodu náboženského vyznania,... ani v tomto prípade zákonný zásah do slobody prejavu náboženstva nezodpovedá princípom legitimacy a proporcionality. Preto ustanovenie § 3 zákona č. 308/1991 Zb. nie je v súlade s čl. 14 Dohovoru o právach dieťaťa.

I. ... Zákon č. 308/1991 Zb. tým, že požaduje od najmenej 20 000 členov náboženských subjektov čestné prehlásenie o tom, že sa hlásia k cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, podporujú návrh na jej registráciu, sú jej členmi, poznajú základné články viery a jej učenie a sú si vedomí práv a povinností, ktoré im vyplývajú z členstva v cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, a to navyše s uvedením ich mien, priezvisk, trvalého pobytu a rodných čísiel, nepochybne zasahuje do súkromia týchto fyzických osôb, lebo týmto úkonom sú povinné deklarovat' svoje náboženské vyznanie. Štát vyžaduje a zhromažďuje údaje o súkromí fyzických osôb podliehajúce v zmysle Smernice 95/46/ES zákazu spracovania bez toho, aby precízne odôvodnil verejný záujem na takomto zásahu do súkromia.

Ustanovenia § 11 a § 12 písm. d) zákona č. 308/1991 Zb., vyžadujúce deklarovanie náboženského vyznania a umožňujúce štátu neoprávnené zhromažďovanie takýchto osobných údajov bez poskytnutia primeraných záruk, preto nie sú v súlade s čl. 19 ods. 2 a 3 Ústavy a čl. 8 Dohovoru.

J. ... Právny štát má vytváraním legislatívneho prostredia zabezpečovať nerušené uplatňovanie základných práv a slobôd. Ak právna norma upravuje spoločenské vzťahy tak, že vytvára priestor na obmedzenie slobody náboženského vyznania, práva združovať sa a práva na súkromie, resp. v uplatňovaní týchto práv kohokoľvek diskriminuje z dôvodu jeho náboženského vyznania, potom nieje v súlade s Ústavou a Dohovorom. Právna úprava obmedzujúca alebo porušujúca základné práva a slobody nezodpovedá princípom právneho štátu, preto nieje v súlade s čl. 1 Ústavy. ...“

Navrhovateľ žiadal, aby ústavný súd vydal tento nález:

«Ustanovenie § 3, § 4 ods. 4, § 11, § 12 písm. d) zákona č. 308/1991 Zb. nie je v súlade s čl. 1 ods. 1 a 2, čl. 19 ods. 2 a 3, čl. 24 a čl. 29 ods. 1 a 3 Ústavy, čl. 8, čl. 9, čl. 11 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“), čl. 3 a článkom 4 Dohovoru opravnom postavení utečencov, ako aj čl. 14 Dohovoru o právach dieťaťa.»

Ústavný súd po predbežnom prerokovaní návrhu na začatie konania uznesením č. k. PL. ÚS 10/08-23 z 19. marca 2008 prijal uvedený návrh na ďalšie konanie.

Ústavný súd požiadal o vyjadrenie k návrhu Národnú radu Slovenskej republiky (ďalej aj „národná rada“). Vo vyjadrení predsedu národnej rady zo 16. júna 2008 sa uvádza:

„Ako stanovisko uvádzam, že po formálnej stránke Národná rada Slovenskej republiky schválila zákon súhlasom ustanovenej potrebnej väčšiny poslancov. Zákon bol podpísaný príslušnými ústavnými činiteľmi a vyhlásený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky.

Národná rada Slovenskej republiky je presvedčená, že prijatý zákon je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky a právnym poriadkom Slovenskej republiky. Je však na Ústavnom súde Slovenskej republiky, aby v súvislosti s podanými návrhmi posúdil ústavnosť napadnutých ustanovení.

Zároveň Vám oznamujem, že v danej veci netrvám na ústnom pojednávaní.“

Ústavný súd požiadal v súlade s ustanovením § 37 ods. 2 zákona o ústavnom súde o vyjadrenie vedľajšieho účastníka-vládu Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“). Vláda predložila svoje vyjadrenie písomným podaním zo 16. mája 2008 doručeným ústavnému súdu 23. mája 2008, v ktorom oznámila, že na ústnom pojednávaní netrvá, a k návrhu generálneho prokurátora okrem iného uviedla:

«Porušenie práva na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania a práva slobodne sa združovať chápal fakticky z tých istých dôvodov a podoprel ich obdobnými argumentmi. Vzhľadom na reálnu prepojenosť týchto práv v kontexte porušenia ich ústavnej ochrany zákonom č. 308/1991 Zb., je možné zaoberať sa nimi súbežne a vo vzájomnej

prepojenosti. Práve takéto prepojenie je možným kľúčom k opačnému pohľadu aký má navrhovateľ.

Predovšetkým treba uviesť, že takmer so všetkými argumentmi uvádzanými v návrhu je možné sa stotožniť a akceptovať ich. Takéto stotožnenie by potom mohlo viesť aj k akceptácii protiústavnosti napadnutých ustanovení. Predpokladom však je, že skutkový stav vychádzajúci z predmetných ustanovení je taký istý ako ho prezumuje navrhovateľ. A práve v tejto otázke je pohľad vedľajšieho účastníka tohto konania zásadne odlišný v dvoch kľúčových smeroch.

Prvým je, že právo slobodne určovať svoje náboženské učenie a obrady, poskytovať duchovné a hmotné služby, vyučovať náboženstvo atď. môže len subjekt, ktorý má status právnickej osoby. Táto prezumpcia je sama protiústavná, pretože upiera fyzickým osobám také práva ako je poskytovanie duchovných a hmotných služieb, vyučovanie náboženstva a pod. V prípade, že by nejaký zákon takýto zákaz *expressis verbis* ustanovoval, bol by bezpochyby protiústavný, ak by zákaz výkonu tohto práva neoprel o legitímny cieľ akceptovateľný v demokratickej spoločnosti. Pritom navrhovateľ sám správne uvádza, že obsahom práva na slobodu svedomia, náboženského vyznania a viery, je vytvorenie priestoru pre vlastné osobitné videnie sveta, ktorý človeka obklopuje a podmieňuje jeho správanie“. Sám zákon č. 308/1991 Zb. v úvodnom ustanovení takéto právo deklaruje a k jeho uplatňovaniu mu nijako nebráni. Opačný pohľad, ktorý preferuje navrhovateľ popiera základný princíp právneho štátu a to, že občania môžu všetko, čo im zákon výslovne nezakazuje. Môžu teda, či už v pozícii právnickej osoby alebo vo voľnom združení fyzických osôb bez právnej subjektivity plne využívať náboženskú slobodu, vrátane kreovania rôznych náboženských komunit, pričom nie sú nijako nútení, aby tieto náboženské komunity organizačne kreovali do podoby právnickej osoby.

V tejto súvislosti možno tiež dať do pozornosti rovnaký právny názor Ústavného súdu Českej republiky, ktorý ho zaujal v rozhodnutí č. I. ÚS 708/02 pri rozhodovaní obdobného prípadu, resp. dokonca totožného zákona č. 308/1991 Zb., kde bola napadnutá pôvodná podmienka k registrácii, a to ustanovenie početného cenzu 10 000 osôb na uplatnenie práva založiť cirkev s právnou subjektivitou umožňujúcou participáciu na určitých spoločenských výhodách. Ústavný súd Českej republiky zamietnutie ústavnej sťažnosti odôvodnil aj nasledovnými úvahami: „je nutno rozlišovať medzi právom svobodne projevovať své

náboženství nebo víru a sdružovat se za účelem uplatňování náboženství nebo víry a právem na registraci církve nebo náboženské společnosti. Registrací získává právní subjektivitu, tedy vzniká jako právnická osoba podle práva České republiky, se všemi právními následky z toho plynoucími. Stát zákonem stanoví podmínky pro vznik církve jako právnické osoby podle českého práva, stejně jako tak činí i u vzniku ostatních právnických osob. Ustanovení článků 15, 16 a 20 Listiny nevážou výkon práv v nich zakotvených na registraci a nestanoví pro ni podmínky. Zákonem stanovené podmínky pro registraci církví nikterak neomezují výkon práva svobodně projevovat své náboženství nebo víru způsobem uvedeným v citovaných člancích Listiny. Ani výkon těchto práv však není absolutní, neboť čl. 16 odst. 4 Listiny umožňuje výkon těchto práv omezit, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých. Odmítnutím registrace předmětné církve pro nesplnění zákonných podmínek tak pouze nevznikla tato církev jako právnická osoba podle českého práva. Nebylo tím ovšem nijak zasaženo do výkonu základních práv osob hlásících se k této církvi. V této souvislosti lze rovněž odkázat na některé závěry nálezu Ústavního soudu publikovaného pod č. 4/2003 Sb.“

Podobne aj druhé východisko je založené na protiústavnej prezumpcii, ktorá vychádza z predpokladu, že organizovať náboženskú komunitu je možné len v podobe registrovanej náboženskej spoločnosti alebo cirkvi. Vzhľadom na unikátnosť prezumpcie je možné ju aj na tomto mieste odcitovať v plnom rozsahu, pretože na nej je založená fakticky celá argumentácia navrhovateľa: „K tejto súvislosti je zároveň nevyhnutné zdôrazniť, že neregistrované cirkvi alebo náboženské spoločnosti na území Slovenskej republiky nemôžu pôsobiť ako občianske združenia podľa zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov. Uvedená právna norma v ustanovení § 1 ods. 3 písm. c) výslovne ustanovuje, že tento zákon sa nevzťahuje na združovanie občanov v cirkvách a náboženských spoločnostiach. Vznik a registrácia občianskeho združenia založeného za účelom naplňania života cirkvi alebo náboženskej spoločnosti by boli v rozpore so zákonom č. 83/1990 Zb. a jeho účelom. Pôsobenie takéhoto občianskeho združenia by zároveň bolo priamym obchádzaním zákona č. 308/1991 Zb.“

Navrhovateľ touto prezumpciou navodzuje atmosféru života v nedemokratickom totalitnom štáte. Je učebnicovým príkladom krajného právneho normativizmu, ktorý

využívala marxisticko-leninská právna teória. Je návodom pre ministerstvo vnútra, aby neregistrovalo žiadne občianske združenie, ktoré má za cieľ vyjadriť náboženské presvedčenie svojich členov a nemá pritom zároveň záujem participovať na ekonomicko-spoločenských výhodách prinášajúcich zaregistrovanie sa na ministerstve kultúry vo forme cirkvi alebo náboženskej spoločnosti. Táto prezumpcia je v priamom rozpore s princípom právneho štátu a návodom na neprimerané obmedzovanie ľudských práv. V prípade, že navrhovateľ má poznatky z praxe, kde by pri registrácii občianskeho združenia dochádzalo k porušeniu práva na združovanie v spojitosti s právom na slobodu myslenia, svedomia, náboženského vyznania viery, tak má ústavnú povinnosť konať. Ani náznakom však takýto výklad zákona č. 83/1990 Zb. v praxi nedokumentuje príkladom.

Základné ľudské práva a slobody majú rovnakým spôsobom zabezpečené členovia registrovaných aj neregistrovaných cirkví a náboženských spoločností. Cirkvi a náboženské spoločnosti môžu teda *de iure* aj *de facto* slobodne pôsobiť bez ohľadu na to, či sú alebo nie sú registrované. Dôkazom toho je aj rozširujúca sa činnosť mnohých netradičných náboženských zoskupení, ktorých počet odborníci odhadujú na približne 50. Keďže je v podmienkach relatívne konzervatívneho Slovenska značne problémové splniť podmienku 20 000 tisíc členov, nechávajú sa tieto náboženské zoskupenia zaregistrovať na ministerstve vnútra ako občianske združenia podľa zákona o združovaní občanov, aj keď sa tento zákon nevzťahuje na združovanie občanov v cirkvách a náboženských spoločnostiach. Následne sa tieto náboženské spoločnosti snažiac o etablovanie usilujú zviditeľniť prostredníctvom všeobecne uznávaných verejnoprospešných aktivít (napr. rôzne vzdelávacie, kultúrne, mierové a ekologické podujatia). Pôsobenie občianskeho združenia realizujúceho právo chránené v článku 24 Ústavy Slovenskej republiky nie je v rozpore s ústavou a zákonom, kým občianske združenie nevykonáva činnosti, ktorými by porušovali článok 29 Ústavy Slovenskej republiky. Možno sa preto plne stotožniť so slovami navrhovateľa, že „v podmienkach Slovenskej republiky si ochrana demokratickej spoločnosti nevyžaduje ochranu pred dôsledkami existencie a pôsobenia malých náboženstiev“. Nevedno prečo sa teda navrhovateľ domnieva, že ministerstvo vnútra by nemalo registrovať malé náboženské skupiny vo forme občianskych združení.

Sumarizujúc možno uviesť, že uplatňovanie práva na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania je možné v Slovenskej republike ako v právnom štáte

- fyzickými osobami v individuálnej podobe alebo v náboženskej komunite bez právnej subjektivity,

- právnickými osobami vo forme občianskych združení podľa zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov,

- právnickými osobami vo forme registrovaných cirkví a náboženských spoločností podľa zákona č. 308/1991 Zb.

Skutočnosť, že náboženské vyznanie možno prejavovať v rôznych formách môže legitimovať námietku o možnej diskriminácii. Vzhľadom na už uvedené sa nemožno stotožniť s diskrimináciou uvádzanou v návrhu podľa ktorého „Štát stanovením početného cenzu pre registráciu cirkví a náboženských spoločností diskriminuje osoby hlásiace sa k minoritnému náboženskému vyznaniu alebo viere z dôvodu, že títo sú v porovnaní s inými, pre nízku početnosť členov komunity, ku ktorej sa hlásia, obmedzovaní v samotnej podstate práva na slobodu náboženského vyznania, a to v jeho prejave. Preto právna úprava vytvárajúca podmienky na diskrimináciu zakladá porušenie čl. 12 Ústavy v spojení s čl. 24 Ústavy a čl. 14 Dohovoru v spojení s jeho čl. 9“.

Štát stanovením početného cenzu pre registráciu cirkví a náboženských spoločností realizuje skutočnosť, že na Slovensku neexistuje odľuka štátu od cirkví a že cirkvi a náboženské spoločnosti sú financované aj z verejných zdrojov. Preto správne položenou otázkou v súvislosti s namietnutím porušenia čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky by bolo, prečo je fakticky práve početný cenzus ako kritérium pre poskytovanie prostriedkov z verejných zdrojov. „Ekonomická diskriminácia neregistrovaných cirkví“ je dostatočne odôvodnená v dôvodovej správe k zákonu, len nevedno prečo nechce navrhovateľ akceptovať, že je potrebné zohľadniť „kultúrne a historické špecifiká krajiny“. Keby sa tieto osobitosti nezohľadňovali je možné si celkom dobre predstaviť, že by sa na Slovensku zaregistrovala ako náboženská spoločnosť „Ateistická cirkev neveriacich“, ktorá by spĺňala podmienku 20 000 členov občanov s trvalým pobytom na území Slovenska a mohla by profitovať z verejných zdrojov. Nepochybne takáto situácia ešte nedávno existovala v Slovenskej socialistickej republike. Nie náhodou, preto začína platná Ústava Slovenskej republiky preambulou, v ktorej sú práve tieto „kultúrne a historické špecifiká krajiny“ uvedené. Ak má štát financovať cirkvi a náboženské spoločnosti potom musí mať aj istotu, že ide o cirkvi a náboženské spoločnosti s reálnou členskou základňou a nie o deštruktívny

kult, či pochybný komerčný podnik založený na získanie tohto privilegovaného postavenia. Príkladom podobnej historickej skúsenosti s náboženskou toleranciou, ale aj s komunistickou intoleranciou voči náboženstvu, je nedávna kauza v Maďarskej republike, ktorá sa týkala náboženskej spoločnosti „Združenie bosoriek“. Rovnako možno citovať z rozhodnutia Ústavného súdu Maďarskej republiky č. 4/1993 (II. 12)AB, ktorý uviedol: „Rovnocenný prístup k cirkvám nevylučuje zohľadnenie aktuálnych sociálnych úloh jednotlivých cirkví“, V tom má štát nepochybne priestor pre voľnú úvahu v súvislosti s poskytovaním finančnej podpory cirkvám a náboženským spoločnostiam, na ktoré nie je ústavnoprávny nárok a preto nemožno za diskrimináciu považovať vopred zákonom stanovené kritérium pre získanie finančnej podpory zo strany štátu.

2. Porušenie zákazu diskriminácie utečencov namieta navrhovateľ na základe Dohovoru o právach utečencov. Vecne spočíva v tom, že „Štát nepriznáva utečencom žijúcim v Slovenskej republike právo právne relevantným spôsobom pripojiť sa čestným vyhlásením k návrhu na registráciu“. Bližšie však neurčuje v čom by malo byť porušené právo utečencov na náboženskú slobodu. Zákon im totiž nebráni, aby vyznávali náboženstvo a vykonávali náboženské úkony ako fyzické osoby, ako členovia občianskych združení, ale aj ako členovia registrovaných cirkví a náboženských spoločností. Rovnako im nebráni ani v tom, aby zakladali za týmto účelom občianske združenia a týmto spôsobom realizovali svoje právo na slobodu združovania.

3. Požiadavka štátu predložiť registračnému orgánu najmenej 20 000 čestných vyhlásení plnoletých členov o tom, že sa hlásia k cirkvi a náboženskej spoločnosti s uvedením ich identifikačných údajov porušuje podľa navrhovateľa aj právo na súkromie pred neoprávneným zhromažďovaním osobných údajov. Podľa § 7 ods. 1 zákona č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov možno osobné údaje spracúvať len so súhlasom dotknutej osoby, pokiaľ tento zákon neustanovuje inak. Výnimku predpokladanú v uvedenom ustanovení upravuje § 7 ods. 3 zákona č. 428/2002 Z. z. podľa ktorého sa súhlas dotknutej osoby (osoby, o ktorej sa osobné údaje spracúvajú) nevyžaduje, ak sa osobné údaje spracúvajú na základe osobitného zákona, ktorý ustanovuje zoznam osobných údajov, účel ich spracúvania a okruh dotknutých osôb. Osobitným zákonom je v tomto prípade zákon č. 308/1991 Zb., ktorý v § 12 upravuje, že návrh na registráciu obsahuje: „d) podpisy plnoletých osôb hlásiacich sa k cirkvi alebo náboženskej spoločnosti v určenom počte,

(§ 11) s uvedením ich mien, priezvísk, adries a rodných čísel“ V uvedenom prípade je teda zrejmé, že ide o spracúvanie osobných údajov na základe osobitného zákona podľa § 7 ods. 3 zákona č. 428/2002 Z. z., na ktoré sa súhlas dotknutých osôb nevyžaduje a preto nie je potrebné, aby takýto súhlas so spracúvaním bol obsahom podpisového hárku.

Navrhovateľ napokon nespochybňuje legálnosť tohto zásahu, ale jeho legitimitu, pretože ho nepresvedčili argumenty, že dôvodom je registráciou podmienené oprávnenie na poskytnutie finančných prostriedkov z verejných zdrojov, ako aj iné materiálne výhody.

Neuvádza prečo by tento dôvod nemal byť legitímny, pretože uplatňovanie si verejnoprávneho nároku navyše v podobe nároku na financovanie z verejných zdrojov je bežne spojené s identifikáciou. Opak by mohol priniesť netransparentnosť do nakladania s financiami z verejných rozpočtov. Poznámka o bezobsažnom odkaze na kultúrne a historické špecifiká krajiny je skôr dokladom jeho hodnotového relativizmu ako znalosti preambuly Ústavy Slovenskej republiky a základných hodnôt a princípov, na ktorých je vybudovaný štát Slovenská republika.

4. Pri argumentácii o protiústavnosti namietaných ustanovení zákona č. 308/1991 Zb. navrhovateľ správne tvrdí, že štát vo vzťahu k ľudským a občianskym právam „nie je ich tvorcom, ale ich garantom. Preto demokratický a právny štát, už z primárneho poňatia nescudziteľnosti ľudských práv, ich nemôže poskytovať alebo neposkytovať, lebo štát s nimi disponovať nemôže“. Z čoho mu ale vychádza, že „právna úprava obmedzujúca alebo porušujúca základné práva a slobody nezodpovedá princípom právneho štátu, preto nie je v súlade s čl. 1 Ústavy. K tomu treba uviesť, že len jedno jediné základné ľudské právo je v európskom priestore absolútne, a to je právo nebyť mučený. Ostatne základné ľudské práva sú len relatívne a možno ich obmedziť z dôvodov, ktoré sú uvedené tak pri čl. 24 ako aj pri čl. 29 Ústavy Slovenskej republiky. Obmedziť tieto práva z iných dôvodov by bolo v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky. Avšak ani zákon č. 208/1991 Zb. (správne má byť zákon č. 308/1991 Zb., pozn.) a ani zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov neuvádza iné dôvody odmietnutia registrácie občianskeho združenia, resp. registrovanej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti ako sú uvedené v Ústave Slovenskej republiky. Zrejme protiústavná by bola prax, ktorá by registráciu občianskeho združenia, resp. registrovanej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti odmietla vykonať s poukázaním na iné dôvody ako sú uvedené v Ústave Slovenskej republiky. V rozpore s

princípom právneho štátu by bol taký výklad, ktorý by reštriktívne do jedného alebo do druhého práva zasiahol, čím by porušil princíp, že občania môžu robiť všetko čo im zákon nezakazuje a teda aj vykonávať napríklad náboženské obrady v rámci občianskeho združenia. V praxi súdov Slovenskej republiky sa doteraz zrejme ani nevyskytli prípady, ktoré by sa zaoberali problematikou porušovania náboženskej slobody členov neregistrovaných cirkví a náboženských spoločností, pretože navrhovateľ žiadne takéto porušenie neuvádza. Pravdepodobne ide teda len o jeho hypotetickú úvahu, že ministerstvo vnútra odmieta zaregistrovať občianske združenie s poukazom na zákon č. 308/1991 Zb. V opačnom prípade by potom k porušeniu práva na slobodu náboženského vyznania a práva na združovanie došlo. Ešte raz treba zopakovať, že pri registrácii podľa zákona č. 308/1991 Zb. nejde o právo cirkví založiť, ale len o to, že registráciou získa cirkev alebo náboženská spoločnosť vo vzťahu k štátu aj množstvo výhod, medzi ktoré patrí príspevok zo štátneho rozpočtu. Štátu je preto treba priznať oprávnenie, aby z poskytovania výhod, vyplývajúcich z registrácie vylúčil cirkev alebo náboženskú spoločnosť, u ktorej počet členov nedosahuje počet stanovený zákonom. Stanovenie početného cenzu teda nie je protiústavné. Nemôže však vylúčiť založenie náboženskej právnickej osoby ako občianskeho združenia s poukazom, že uplatňovanie práv uvedených v článku 24 Ústavy Slovenskej republiky je možné len na základe zákona č. 308/1991 Zb.

Navrhovateľ namieta aj to, že ustanovenie § 3 zákona č. 308/1991 Zb. je v rozpore s čl. 14 Dohovoru o právach dieťaťa tým, že podľa neho o náboženskej výchove detí do dovŕšenia 15 rokov ich veku rozhodujú ich zákonní zástupcovia. Podľa navrhovateľa nikto a teda ani rodič „nemôže dieťaťu určiť také náboženské vierovyznanie, ktoré nerešpektuje jeho vlastnú voľbu, vychádzajúcu z veku zodpovedajúcemu poznaniu dieťaťa a jeho osobnostných predpokladov“. Podľa neho rodičia môžu dieťa usmerňovať a viesť ich k určitému náboženstvu. Súčasťou tohto usmerňovania je nepochybne aj náboženská výchova. Zákon č. 308/1991 Zb. len určuje, že o náboženskej výchove detí do 15 rokov rozhodujú ich rodičia. Predmetné ustanovenie neobsahuje právo rodičov rozhodnúť o prejavocho náboženstva alebo viery svojich detí a ani zákaz pre deti prejavovať aj iné náboženstvo alebo vieru ako tú, ktorá je predmetom ich náboženskej výchovy. To znamená, že rozhodovanie o náboženskej výchove je súčasťou práva rodičov usmerňovať svoje deti a viesť ich k náboženstvu a viere v zmysle čl. 14 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa.

V tejto súvislosti treba upozorniť aj na lex generalis upravujúci vzťahy medzi rodičmi a deťmi, ktorým je zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a zmene a doplnení niektorých zákonov. Rodičia majú v zmysle § 30 ods. 1 tohto zákona právo vychovávať deti v zhode s vlastným náboženským a filozofickým presvedčením. Bez práva rozhodovať o náboženskej výchove svojho dieťaťa by bolo toto právo len formálne a iluzórne. Náboženská výchova nebráni dieťaťu prejavovať aj svoje vlastné náboženské presvedčenie a vieru v duchu článku 14 Dohovoru o právach dieťaťa.“».

V nadväznosti na uvedené vláda navrhuje, aby sa návrhu nevyhovelo.

Generálny prokurátor ústavnému súdu oznámil, že vo veci návrhu na začatie konania o súlade § 3, § 4 ods. 4, § 11 a § 12 písm. d) zákona č. 308/1991 Zb. s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 19 ods. 2 a 3, čl. 24 a čl. 29 ods. 1 a 3 ústavy, čl. 8, čl. 9, čl. 11 a čl. 14 dohovoru, s čl. 3 a čl. 4 Dohovoru o právnom postavení utečencov, ako aj čl. 14 Dohovoru o právach dieťaťa trvá na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Ústne pojednávanie sa uskutočnilo 3. februára 2010, na ktorom sa zúčastnil len zástupca navrhovateľa, pretože ďalší účastníci konania svoju neúčast' ospravedlnili. Na ústnom pojednávaní zástupca navrhovateľa oznámil, že generálny prokurátor zotrval na svojom písomnom návrhu; opakovane namietal protiústavnosť početného cenzu 20 000 čestných vyhlásení a ich uchovávanie, ktoré podľa jeho názoru pro futuro nemá nijaký význam, dotkol sa tiež fiskálnych záujmov štátu. V súvislosti s financovaním len registrovaných cirkví sa orientoval na konfrontáciu dôvodovej správy k zákonu (zrejme k jeho novele, a to k zákonu č. 201/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení zákona č. 394/2000 Z. z., ďalej len „zákon č. 201/2007 Z. z.“) a argumentoval kultúrnymi a historickými špecifikami krajiny. Podľa názoru ústavného súdu však neuviedol žiadne nové relevantné ústavnoprávne argumenty na podporu návrhu predloženého generálnym prokurátorom.

II.

Relevantné ustanovenia právnych predpisov

Podľa § 3 zákona č. 308/1991 Zb. o náboženskej výchove detí do dovŕšenia 15 rokov ich veku rozhodujú ich zákonní zástupcovia.

Podľa § 4 ods. 4 zákona č. 308/1991 Zb. štát uznáva len tie cirkvi a náboženské spoločnosti, ktoré sú registrované.

Podľa § 11 zákona č. 308/1991 Zb. návrh na registráciu cirkvi alebo náboženskej spoločnosti uvedený v § 10 ods. 2 môže podať ten, kto preukáže, že sa k cirkvi alebo náboženskej spoločnosti hlási najmenej 20 000 plnoletých členov, ktorí majú trvalý pobyt na území Slovenskej republiky a sú občanmi Slovenskej republiky.

Podľa § 12 písm. d) zákona č. 308/1991 Zb. návrh na registráciu obsahuje: čestné vyhlásenia najmenej 20 000 plnoletých členov, ktorí majú trvalý pobyt na území Slovenskej republiky a sú občanmi Slovenskej republiky, o tom, že sa hlásia k cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, podporujú návrh na jej registráciu, sú jej členmi, poznajú základné články viery a jej učenie a sú si vedomí práv a povinností, ktoré im vyplývajú z členstva v cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, s uvedením ich mien, priezvísk, trvalého pobytu a rodných čísiel.

Podľa čl. 1 ods. 1 ústavy Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo.

Podľa čl. 12 ods. 1 ústavy ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné,

Podľa čl. 12 ods. 2 ústavy základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať.

Podľa čl. 19 ods. 2 ústavy každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.

Podľa čl. 19 ods. 3 ústavy každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

Podľa čl. 24 ods. 1 ústavy sloboda myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery sa zaručujú. Toto právo zahŕňa aj možnosť zmeniť náboženské vyznanie alebo vieru. Každý má právo byť bez náboženského vyznania. Každý má právo verejne prejavovať svoje zmýšľanie.

Podľa čl. 24 ods. 2 ústavy každý má právo slobodne prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru buď sám, buď spoločne s inými, súkromne alebo verejne, bohoslužbou, náboženskými úkonmi, zachovávaním obradov alebo zúčastňovať sa na jeho vyučovaní.

Podľa čl. 24 ods. 3 ústavy cirkvi a náboženské spoločnosti spravujú svoje záležitosti samy, najmä zriaďujú svoje orgány, ustanovujú svojich duchovných, zabezpečujú vyučovanie náboženstva a zakladajú rehoľné a iné cirkevné inštitúcie nezávisle od štátnych orgánov.

Podľa čl. 24 ods. 4 ústavy podmienky výkonu práv podľa odsekov 1 až 3 možno obmedziť iba zákonom, ak ide o opatrenie nevyhnutné v demokratickej spoločnosti na ochranu verejného poriadku, zdravia a mravnosti alebo práv a slobôd iných.

Podľa čl. 29 ods. 1 ústavy právo slobodne sa združovať sa zaručuje. Každý má právo spolu s inými sa združovať v spolkoch, spoločnostiach alebo iných združeniach.

Podľa čl. 29 ods. 3 ústavy výkon práv podľa odsekov 1 a 2 možno obmedziť len v prípadoch ustanovených zákonom, ak je to v demokratickej spoločnosti nevyhnutné pre bezpečnosť štátu, na ochranu verejného poriadku, predchádzanie trestným činom alebo na ochranu práv a slobôd iných.

Podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydli a korešpondencie.

Podľa čl. 8 ods. 2 dohovoru štát nemôže do výkonu týchto práv zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.

Podľa čl. 9 ods. 1 dohovoru každý má právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania; toto právo zahŕňa slobodu zmeniť svoje náboženské vyznanie alebo presvedčenie, ako aj slobodu prejavovať svoje náboženské vyznanie alebo presvedčenie sám alebo spolu s inými, či už verejne alebo súkromne, bohoslužbou, vyučovaním, vykonávaním náboženských úkonov a zachovávaním obradov.

Podľa čl. 9 ods. 2 dohovoru sloboda prejavovať náboženské vyznanie a presvedčenie môže podliehať len obmedzeniam, ktoré sú ustanovené zákonmi a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme verejnej bezpečnosti, ochrany verejného poriadku, zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.

Podľa čl. 11 ods. 1 dohovoru každý má právo na slobodu pokojného zhromažďovania a na slobodu združovať sa s inými, včítane práva zakladať na obranu svojich záujmov odbory alebo vstupovať do nich.

Podľa čl. 11 ods. 2 dohovoru na výkon týchto práv sa nemôžu uvaliť žiadne obmedzenia okrem tých, ktoré ustanovuje zákon a sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných. Tento článok nebráni uvaleniu zákonných obmedzení na výkon týchto práv príslušníkmi ozbrojených síl, polície a štátnej správy.

Podľa čl. 14 dohovoru užívanie práv a slobôd priznaných týmto dohovorom sa musí zabezpečiť bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie.

Podľa čl. 3 Dohovoru o zmluvnom postavení utečencov sa zmluvné štáty zaväzujú dodržiavať ustanovenia tohto dohovoru voči utečencom bez rozdielu rasy, náboženstva alebo krajiny pôvodu.

Podľa čl. 4 Dohovoru o zmluvnom postavení utečencov sa zmluvné štáty zaväzujú zaobchádzať s utečencami žijúcimi na ich území aspoň takým spôsobom, ako zaobchádzajú so svojimi občanmi v otázkach, ktoré sa týkajú náboženskej slobody, ako aj slobody náboženskej výchovy ich detí.

Podľa čl. 14 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa štáty, ktoré sú zmluvnou stranou dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva.

Podľa čl. 14 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa štáty, ktoré sú zmluvnou stranou dohovoru, uznávajú práva a povinnosti rodičov, a v zodpovedajúcich prípadoch zákonných zástupcov, usmerňovať dieťa pri výkone jeho práva spôsobom, ktorý zodpovedá jeho rozvíjajúcim sa schopnostiam.

Podľa čl. 14 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa sloboda prejavovať náboženstvo alebo viera môže byť podrobená iba takým obmedzeniam, aké predpisuje zákon a ktoré sú potrebné na ochranu verejnej bezpečnosti, poriadku, zdravia alebo morálky alebo základných práv a slobôd iných.

III.

Závery ústavného súdu

Navrhovateľ namieta, že napadnuté ustanovenia zákona č. 308/1991 Zb. obmedzujú slobodu náboženského vyznania a viery a základné právo na slobodu združovania nad rámec ustanovený ústavou a dohovorom ustanovením neprimeraného početného cenzu pre registráciu cirkví a náboženských spoločností, že tieto ustanovenia diskriminujú osoby hlásiace sa k „minoritnému náboženskému vyznaniu,“ popierajú práva utečencov, ako aj právo dieťaťa na slobodnú voľbu (slobodu) náboženského vyznania. V týchto skutočnostiach vidia protiústavnosť napadnutých ustanovení zákona č. 308/1991 Zb. s označenými článkami ústavy Dohovoru o právnom postavení utečencov a Dohovoru o právach dieťaťa.

Naproti tomu vláda ako vedľajší účastník konania tento názor navrhovateľa nezdieľa. Národná rada zaujala k návrhu formálnoprávne stanovisko s tým, že je presvedčená, že napadnutý zákon je v súlade s ústavou a s právnym poriadkom Slovenskej republiky.

Ústavný súd v súvislosti so stanoviskom vlády uvádza, že v zásade sa s ním ako celkom stotožňuje, argumenty uvádzané vládou si osvojil a považuje ich za súčasť svojej argumentácie, ale ich už vo svojich záveroch nebude ďalej opakovať.

1. K namietanému nesúladu § 4 ods. 4, § 11 a § 12 písm. d) zákona č. 308/1991 Zb. s čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy a s čl. 14 dohovoru

Pri namietanom nesúlade § 4 ods. 4 v spojení s § 11 zákona č. 308/1991 Zb. s čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy v spojení s čl. 24 ústavy a čl. 14 dohovoru v spojení s čl. 9 dohovoru navrhovateľ argumentuje tým, že štát ustanovením početného cenzu pre registráciu cirkví a náboženských spoločností diskriminuje osoby, ktoré sa hlásia k „*menšinovému náboženskému vyznaniu*“, pretože „*sú obmedzovaní v samotnej podstate práva na slobodu vyznania, a to v jeho prejave*“.

Námietky navrhovateľa voči označeným zákonným ustanoveniam vychádzajú z toho, že vyžadovaný početný cenzus 20 000 osôb znamená neprimeranú prekážku vzniku „*plnohodnotných náboženských komunit*“, a štát tým nielenže prekračuje rámec úmernosti

prípustného obmedzenia ústavou zaručenej slobody, ale aj diskriminuje svojich občanov. Podľa navrhovateľa veriaci, hlásiaci sa k málo početnému náboženstvu, nemôžu prejavovať svoje náboženstvo verejne a v komunite, a sloboda združovania v súvislosti so vznikom právnej subjektivity je podľa neho neodôvodnene podmienená trvalým pobytom občanov.

Ústavný súd v tejto súvislosti uvádza, že § 4 ods. 4 zákona č. 308/1991 Zb. nesúvisí s námietkami a argumentmi navrhovateľa, pretože v dôsledku existencie skutočností, ktorými argumentuje navrhovateľ, nemôže nastať rozpor § 4 ods. 4 zákona č. 308/1991 Zb. a ďalších napadnutých ustanovení s označenými článkami ústavy.

Z postavenia Slovenskej republiky ako demokratického a právneho štátu vyplýva, že Slovenská republika je oprávnená ustanoviť podmienky pôsobenia a právne relevantných činností cirkví a náboženských spoločností na svojom území a tieto podmienky vyjadriť aj v inštitúte ich registrácie. Pri ustanovovaní podmienok na udelenie statusu právnickej osoby cirkvám a náboženským spoločnostiam ústava vytvára zákonodarcovi priestor pre možnosť uplatnenia značnej miery uváženia. Právna úprava by nemala a ani nesmie pritom cirkvám svojvoľne brániť v ich vstupe do verejného života štátu a musí všetkým cirkvám pri získavaní statusu právnickej osoby zaručiť rovnaké podmienky. Stav, že určitá cirkev alebo náboženská spoločnosť nie je registrovaná, neznamená ani neimplikuje skutočnosť, že príslušníci takýchto zoskupení sú obmedzovaní v samotnej podstate práva na slobodu svojho vyznania, a to v jeho prejave, ako to tvrdí navrhovateľ. Z toho dôvodu sa podľa názoru ústavného súdu napadnuté ustanovenia zákona nemôžu dostať do rozporu s čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 14 dohovoru. V nadväznosti na tento záver ústavný súd návrhu generálneho prokurátora v tejto časti nevyhoviel.

2. K namietanému nesúladu § 3, § 4 ods. 4, § 11 a 12 písm. d) zákona č. 308/1991 Zb. s čl. 19 ods. 2 a 3 ústavy a čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru

Navrhovateľ namieta nesúlad označených ustanovení zákona č. 308/1991 Zb. s čl. 19 ods. 2 a 3 ústavy a s čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru, ktoré sa týkajú práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života. Odôvodňuje ho tým, že

§ 11 a § 12 písm. d) napadnutého zákona, ktoré vyžadujú deklarovanie náboženského vyznania, spolu s uvedením mena a priezviska, trvalého pobytu a rodného čísla, nie sú nevyhnutné ani primerané vo vzťahu k základnému právu na súkromný a rodinný život.

Ústava bližšie nedefinuje pojem „súkromný a rodinný život“. Keďže základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách (PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98), ústavný súd pri vymedzení obsahu uvedených pojmov prihliadal aj na príslušnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúcu sa predovšetkým čl. 8 ods. 1 dohovoru. V súdnych rozhodnutiach uplatňujúcich čl. 8 dohovoru sa predovšetkým opakovane zdôrazňuje „že účelom práva na súkromný a rodinný život je ochrana jednotlivca pred svojvoľným zásahom verejnej moci“.

Pri zákonných požiadavkách vyplývajúcich z ústavou predvídaného obmedzenia základného práva na ochranu pred nezasahovaním do súkromného a rodinného života treba rozlišovať medzi osobnými údajmi, ktoré sa vyžadujú a spracúvajú v individualizovanej, neanonymnej forme, a medzi údajmi, ktoré sú určené na štatistické účely. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že nielen zhromažďovanie a uchovávanie údajov týkajúcich sa „súkromného života“ jednotlivca patrí do sféry pôsobnosti čl. 8 ods. 1 dohovoru, ale aj údaje verejnej povahy sa môžu týkať súkromného života, keď sa systematicky zhromažďujú a zaznamenávajú do registrov vedených štátom (napr. rozsudky vo veciach *Leander v. Švédsko* z 26. marca 1987, § 48; *Amman v. Švajčiarsko* zo 16. februára 2000, § 69 a *Rotaru v. Rumunsko* zo 4. mája 2000, § 43).

Ústavný súd konštatuje, že ustanovenie podmienky registrácie cirkvi a náboženskej spoločnosti v spojitosti s vyžadovaním príslušných osobných údajov nie je neprimeraným zásahom do základného práva na rodinný a súkromný život podľa čl. 19 ústavy a čl. 8 dohovoru. Inštitút registrácie cirkví a náboženských spoločností vyjadruje ustanovené formálne podmienky pôsobenia vrátane okruhu údajov, ktoré preukazujú personálny substrát pôsobnosti príslušných cirkví a náboženských spoločností. Registre sú síce verejné zoznamy, ale s explicitne ustanovenou výnimkou údajov o rodnom čísle, mene a priezvisku,

dátume a mieste narodenia, štátnej príslušnosti, ktoré podliehajú osobitnej ochrane pred zneužitím.

Zákonom sa okrem iného zakazuje aj spracovávanie osobných údajov, ktoré odhaľujú náboženskú vieru alebo svetonázor (§ 8 ods. 1 zákona č. 328/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov). Výnimky ex lege z obmedzení pri spracúvaní osobitných kategórií osobných údajov [§ 9 písm. c) zákona č. 308/1991 Zb.] sú založené na skutočnosti, že sa tak robí len so súhlasom dotknutej osoby, sú vykonávané štátom uznanou cirkvou alebo náboženskou spoločnosťou a týkajú sa iba tých členov, ktorí sú s nimi vzhľadom na ich ciele v pravidelnom styku, a osobné údaje slúžia výlučne pre ich vnútornú potrebu.

Vzhľadom na tieto skutočnosti ústavný súd nedospel k záveru, že by § 3, § 4 ods. 4, § 11 a § 12 písm. d) zákona č. 308/1991 Zb. boli v rozpore s čl. 19 ods. 2 a 3 ústavy a čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru, pretože napadnuté ustanovenia sa netýkajú neoprávneného zhromažďovania osobných údajov ani svojvoľného zásahu verejnej moci do súkromného a rodinného života, a preto tejto časti návrhu generálneho prokurátora nevyhoveli.

3. K namietanému nesúladu § 3, § 4 ods. 4, § 11 a § 12 písm. d) zákona č. 308/1991 Zb. s čl. 24 ústavy a čl. 9 dohovoru

Podľa navrhovateľa namietaný nesúlad označených ustanovení zákona s čl. 24 ústavy a s čl. 9 dohovoru spočíva v tom, že ustanovujú vysoký, a teda neprimerane obmedzujúci početný cenzus (20 000 plnoletých členov, ktorí majú trvalý pobyt na území Slovenskej republiky a sú občanmi Slovenskej republiky) pre registráciu cirkví a náboženských spoločností.

V zmysle čl. 24 ods. 1 ústavy sa sloboda náboženského vyznania a viery zaručuje. Táto sloboda zaručuje jednotlivcovi právny priestor, v rámci ktorého si môže zvoliť náboženské vyznanie alebo vieru, ktorá zodpovedá jeho presvedčeniu. Sloboda viery je viac ako náboženská tolerancia, t. j. znášateľnosť náboženských vyznaní alebo nenáboženských presvedčení. Zo záväzného príkazu svetonázorovo-náboženskej neutrality štátu v čl. 1 ods. 1

ústavy „(Slovenská republika)... sa neviaže na nijakú ideológiu ani náboženstvo“ vyplýva, že početnosť (početná sila) alebo spoločenský význam určitého vierovyznania nemôže zohrávať nijaký význam. Štát má zákaz privilegovať určité vierovyznania, ako aj zákaz hodnotiť vieru svojich občanov.

Slobodu náboženského vyznania a viery možno zásadne vymedziť ako fórum internum, t. j. ako slobodu každého vyznávať určité náboženstvo a vieru, do ktorej nemožno zasahovať zo strany tretích osôb, predovšetkým zo strany verejnej moci (status negativus). Súčasne však je zrejmé, že náboženské vyznanie a vieru nemožno obmedziť na fórum internum: pojmovým znakom náboženskej slobody je právo každého prejavovať svoje náboženské vyznanie navonok, pri súčasnom rešpektovaní obmedzení vyplývajúcich z čl. 24 ods. 4 ústavy a čl. 9 ods. 2 dohovoru.

Skutočnú hodnotu však tieto slobody nadobúdajú len vtedy, ak ich možno aj verejne vyjadriť. Právo verejne prejavovať svoje náboženské vyznanie alebo vieru upravuje posledná veta čl. 24 ods. 1 ústavy „každý má právo verejne prejavovať svoje zmýšľanie a aj čl. 9 ods. 1 dohovoru, ktorý ustanovuje, že „každý má slobodu prejavovať svoje náboženské vyznanie alebo presvedčenie“.

Navrhovateľ uvádza, že nejestvuje nijaký rozumný dôvod na ustanovenie obmedzujúcej podmienky spočívajúcej v ustanovení početného cenzu pre výkon náboženských slobôd: štát podľa neho takto v rozpore s princípmi legitimacy a proporcionality zasahuje do slobody náboženského vyznania a viery, a to spôsobom, ktorý nie je v súlade s čl. 24 ods. 4 ústavy a čl. 9 ods. 2 dohovoru.

Cirkvi a náboženské spoločnosti vznikajú ako právnické osoby na základe aktu registrácie na Ministerstve kultúry Slovenskej republiky.

Od účinnosti zákona Slovenskej národnej rady č. 192/1992 Zb. o registrácii cirkví a náboženských spoločností (ďalej len „zákon č. 192/1992 Zb.“) početný cenzus 20 000 plnoletých osôb s trvalým pobytom v Slovenskej republike splnila Náboženská spoločnosť

Jehovovi svedkovia zaregistrovaná v roku 1993, Novoapoštolská cirkev v septembri 2001 a Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní zaregistrovaná v októbri 2006.

Novela zákona č. 308/1991 Zb., a to zákon č. 201/2007 Z. z., s účinnosťou od 1. mája 2007 zrušila zákon č. 192/1992 Zb. a inkorporovala jeho upravené ustanovenia do zákona č. 308/1991 Zb. Početný cenzus 20 000 tisíc osôb sa tak nezaviedol do právneho poriadku Slovenskej republiky až novelou zákona, ale bol prevzatý z predošlej právnej úpravy z roku 1992. Účelom novely zákona č. 308/1991 Zb. realizovanej zákonom č. 201/2007 Z. z. bolo spresnenie podmienok registrácie cirkví a náboženských spoločností, ako aj zjednotenie právnej úpravy v tejto oblasti. Spresnenie znenia príslušného ustanovenia spočívalo v tom, že novela nahradila slovné spojenie „plnoletých osôb“ slovným spojením „plnoletých členov“.

Podľa názoru ústavného súdu v § 4 ods. 4 v spojení s § 11 zákona č. 308/1991 Zb. nejde o takú podmienku, ktorá zasahuje do označenej slobody, resp. o podmienku, ktorá je spôsobilá do tohto práva zasiahnuť, ako tvrdí navrhovateľ. Účelom čl. 24 ústavy a čl. 9 dohovoru nie je len ochrana náboženskej slobody, ale zaručenie duchovnej slobody pre každého, pre veriacich i neveriacich. Podmienky na registráciu cirkvi alebo náboženskej spoločnosti ustanovené zákonom č. 308/1991 Zb. nijako neobmedzujú (neovplyvňujú) výkon práva slobodne prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru spôsobom uvedeným v citovaných článkoch ústavy. Ani výkon týchto práv však nie je absolútny, pretože čl. 24 ods. 4 ústavy a čl. 9 ods. 2 dohovoru umožňuje výkon týchto práv obmedziť, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné pre ochranu verejnej bezpečnosti a poriadku, zdravia a mravnosti alebo práv a slobôd druhých. Stavom, keď určitá cirkev alebo náboženská spoločnosť nie je zaregistrovaná podľa zákona č. 308/1991 Zb., sa však nijako nezasiahlo do výkonu základných práv alebo slobôd osôb hlásiacich sa k tejto cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, ktoré sa môžu realizovať aj prostredníctvom iného právneho subjektu (občianskeho združenia). Registrácia cirkvi alebo náboženskej spoločnosti nie je v tomto zmysle nevyhnutnou podmienkou (*conditio sine qua non*) výkonu slobody alebo práva podľa čl. 24 ústavy a čl. 9 dohovoru, týka sa iba podmienok ich vzniku ako štátom uznaných cirkví a náboženských spoločností a má právnu relevanciu najmä z hľadiska ekonomických aspektov ich fungovania.

So zohľadnením už uvedeného, čo sa týka početného cenzu ako podmienky na registráciu cirkvi, ústavný súd uvádza, že z ústavného princípu del'by moci a z ústavného vymedzenia postavenia a funkcií zákonodárnej moci vzniká podľa jeho názoru pre zákonodarcu dostatočný priestor pre rozhodovanie o početnom limite na registráciu cirkvi. Potom relevantnou otázkou nie je optimalizácia, ale vylúčenie extrémnej disproporcionality pri ustanovení podmienok na registráciu cirkvi. Ak možno realizáciu základnej slobody garantovanej v čl. 24 ústavy a slobody garantovanej v čl. 9 dohovoru dosiahnuť aj iným spôsobom, akým je registrácia cirkvi podľa zákona č. 308/1991 Zb., potom pri ustanovení podmienok na registráciu cirkvi a posúdenie ich ústavnej konformity príkaz k optimalizácii početného cenzu možno nahradiť uplatnením príkazu vylúčenia extrémnej disproporcionality pri jeho ustanovení a jeho rešpektovaním (pozri aj nálezy Ústavného súdu Českej republiky, a to PL. ÚS 12/94, PL. ÚS 3/02, PL. ÚS 12/03, PL. ÚS 7/03).

Náboženská sloboda garantovaná čl. 24 ústavy a čl. 9 dohovoru je ponímaná ako individuálna sloboda, a preto nie je dôvod namietat' rozpor označených ustanovení zákona s čl. 24 ústavy a s čl. 9 Dohovoru tam, kde zákon č. 308/1991 Zb. upravuje právo cirkvi alebo náboženských spoločností ako kolektívnych entít. Z tohto dôvodu ústavný súd ani tejto časti návrhu generálneho prokurátora nevyhovel.

4. K namietanému nesúladu § 3, § 4 ods. 4, § 11 a § 12 písm. d) s čl. 29 ods. 1 a 3 ústavy a s čl. 11 ods. 1 a 3 dohovoru

Navrhovateľ ďalej namieta, že označené ustanovenia zákona č. 308/1991 Zb. nie sú v súlade s čl. 29 ods. 1 a 3 ústavy, ako aj s čl. 11 ods. 1 a 3 dohovoru, to znamená, že podľa neho zasahujú do základného práva slobodne sa združovať v spolkoch, spoločnostiach a iných združeniach. Právo štátu chrániť svoje inštitúcie a občanov pred pôsobením združení, ktoré ich môžu poškodiť, podľa navrhovateľa musí mať svoj základ v dôvodoch výslovne uvedených v čl. 29 ods. 3 ústavy, resp. čl. 11 ods. 2 dohovoru.

Základné právo slobodne sa združovať zahŕňa dobrovoľné zjednotenie sa za určitým účelom. Je vecou zákonodarcu ustanoviť, za akých podmienok možno zakladať právnické osoby. Právo na slobodu združovania sa nevzťahuje na zakladanie verejnoprávnych inštitúcií a združení ako napríklad korporácií verejného práva. Pre účely výkonu náboženských obradov sa zakladajú cirkvi a náboženské spoločnosti. Združovanie v nich nie je formou uplatnenia základného práva slobodne sa združovať podľa čl. 29 ústavy, ale podlieha úprave čl. 24 ods. 2 ústavy.

Zákon č. 83/1990 Zb. o slobodnom združovaní občanov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 83/1990 Zb.“) v § 2 ods. 1 pozitívne vymedzuje:

„Občania môžu zakladať spolky, spoločnosti, zväzy, hnutia, kluby a iné občianske združenia, ako aj odborové organizácie.“

Na základe negatívneho vymedzenia obsiahnutého v § 1 ods. 3 sa tento zákon nevzťahuje na združovanie občanov

- „a) v politických stranách a politických hnutiach,
- b) na zárobkovú činnosť alebo na zabezpečenie riadneho výkonu určitých povolání,
- c) v cirkvách a náboženských spoločnostiach“.

V právnom poriadku Slovenskej republiky právo združovať sa v cirkvách a náboženských spoločnostiach je osobitnou formou výkonu slobody (práva) združovania, z čoho vychádzal aj navrhovateľ. V tejto súvislosti pritom platí, že „bežné združenia“ majú podľa zákona č. 83/1990 Zb. právo zriaďovať svoje organizačné zložky ako tzv. „vedľajšie“ právnické osoby odvodené od spolku ako celku, ktoré sú nositeľkami právnej subjektivity. Na zriadenie takýchto právnických osôb spravidla postačuje úprava obsiahnutá v stanovách spolku, pripúšťajúca takúto možnosť. Vznik týchto „vedľajších“ právnických osôb nie je podmienený akceptáciou zo strany štátu (registrácia, evidencia).

V praxi zákon č. 83/1990 Zb. umožňuje registrovať spolky, kluby, spoločnosti, ktoré sa môžu obsahovo venovať svojim náboženským aktivitám s tým, že tieto nie sú považované za cirkvi a náboženské spoločnosti podľa zákona č. 308/1991 Zb. Ide

o občianske združenia registrované na Ministerstve vnútra Slovenskej republiky vedené pod kapitolou Cirkevná a náboženská oblasť...

Pri posudzovaní namietaného nesúladu označených ustanovení napadnutého zákona s čl. 29 ods. 1 a 3 ústavy, resp. s čl. 11 ods. 1 a 2 dohovoru ústavný súd nezistil medzi nimi príčinnú súvislosť. Vychádzal z toho, že zákon č. 83/1990 Zb. umožňuje fyzickým osobám združovať sa do spolkov, klubov aj spoločností, v ktorých sa môžu venovať svojim náboženským činnostiam, ale na inom právnom základe ako poskytuje zákon č. 308/1991 Zb. Ústavný súd preto ani tejto časti návrhu generálneho prokurátora nevyhovel.

5. K namietanému nesúladu § 3, § 4 ods. 4, § 11 a § 12 písm. d) zákona č. 308/1991 Zb. s čl. 1 ods. 1 ústavy

Podľa navrhovateľa právna norma (v tomto prípade napadnuté ustanovenia zákona č. 308/1991 Zb.) vytvárajúca priestor na obmedzenie slobody náboženského vyznania, práva združovať sa a práva na súkromie, resp. diskriminujúca z dôvodu náboženského vyznania nie je v súlade s ústavou. Takáto právna úprava, ktorá obmedzuje alebo porušuje základné práva alebo slobody, nezodpovedá princípom právneho štátu, a preto nie je ani v súlade s čl. 1 ods. 1 ústavy.

Z hľadiska článkov, ktorých ochrany sa navrhovateľ dovoľáva, bolo potrebné predovšetkým posúdiť, či namietané skutočnosti možno považovať za zásah do označených základných práv, najmä do práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života (čl. 19 ústavy) a do slobody náboženského vyznania a viery (čl. 24) a či v kladnom prípade možno tento zásah z ústavného hľadiska ospravedlniť alebo či ich spolu alebo jednotlivo a v spojitosti treba považovať aj za porušenie princípu právneho štátu zaručeného v čl. 1 ods. 1 ústavy; keďže právny štát je taký štát, ktorý rešpektuje a chráni základné práva a slobody (pojmový znak právneho štátu, resp. princíp právneho štátu vyplývajúci z čl. 1 ods. 1 ústavy).

Priebežne vyslovené čiastkové závery o tom, že označené ustanovenia zákona č. 308/1991 Zb. nie sú v rozpore so základnými právami a slobodami zaručenými ústavou

a dohovorom, viedli ústavný súd k záveru, že označené ustanovenia napadnutého zákona sa nemôžu dostať ani do nesúladu s čl. 1 ods. 1 ústavy, a preto ústavný súd ani tejto časti návrhu generálneho prokurátora nevyhovel.

6. K namietanému nesúladu § 3, § 4 ods. 4, § 11 a § 12 písm. d) zákona č. 308/1991 Zb. s čl. 3 a čl. 4 Dohovoru o právnom postavení utečencov

Dohovor o právnom postavení utečencov vyjadruje v čl. 3 zákaz diskriminácie utečencov aj z dôvodu ich náboženského vyznania, čl. 4 zaväzuje zmluvné štáty na to, aby utečencom žijúcim na ich území zabezpečili v otázkach náboženstva aspoň toľko práv, ako prináleží ich vlastným občanom. Navrhovateľ pri namietanom porušení Dohovoru o právnom postavení utečencov uvádza, že porušenie uvedených článkov spočíva v tom, že utečencom žijúcim v Slovenskej republike sa nepriznáva právo relevantným spôsobom (čestným vyhlásením s uvedením potrebných údajov) pripojiť sa k návrhu na registráciu cirkvi alebo náboženskej spoločnosti. Túto skutočnosť považuje za diskriminačnú a vidí v nej zásah do slobody náboženského vyznania a slobody združovania.

Pokiaľ ide o výkon náboženskej slobody utečencov, ústavný súd poukázal na to, že možnosť registrácie cirkvi (pristúpenia či pripojenia sa k registrácii) alebo náboženskej spoločnosti, ku ktorej sa hlásia, nie je v tomto zmysle nevyhnutnou podmienkou výkonu ich náboženskej slobody na území Slovenskej republiky, ktorú im (na rovnakej úrovni ako občanom Slovenskej republiky) zaručuje Dohovor o právnom postavení utečencov, ktorý ratifikovala Slovenská republika. Z tohto dôvodu ústavný súd namietanému nesúladu označených ustanovení napadnutého zákona s čl. 3 Dohovoru o právnom postavení utečencov nevyhovel.

7. K namietanému nesúladu § 3 zákona č. 308/1991 Zb. s čl. 14 Dohovoru o právach dieťaťa

Navrhovateľ tvrdí, že § 3 zákona č. 308/1991 Zb. v rozpore s čl. 14 Dohovoru o právach dieťaťa ustanovuje, že o náboženskej výchove detí do dovŕšenia 15. roku ich veku rozhodujú ich zákonní zástupcovia. Táto právna úprava podľa neho „dáva zákonným zástupcom dieťaťa výsadné právo rozhodovať o otázke ich náboženského vyznania a viery“,

čím popiera právo dieťaťa na slobodnú voľbu náboženstva a z pohľadu čl. 14 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa neprímerane zasahuje do jeho práva na slobodu náboženského vyznania.

K uvedenému ústavný súd uvádza, že členské štáty Dohovoru o právach dieťaťa uznávajú práva a povinnosti rodičov usmerňovať dieťa pri výkone jeho práva spôsobom zodpovedajúcim jeho rozvíjajúcim sa schopnostiam (čl. 14 ods. 2). Dohovor pripúšťa, že slobodu dieťaťa prejavovať náboženstvo alebo vieru možno podrobiť určitým, zákonom predpísaným obmedzeniam v záujme ochrany jeho práv (čl. 14 ods. 3). Z uvedeného tiež vyplýva, že zákonné určenie hranice 15. roku veku dieťaťa v § 11 nie je nerozumným a neprímeraným obmedzením, ktoré je v rozpore alebo v nesúlade s čl. 14 ods. 1 až 3 Dohovoru o právach dieťaťa, a preto ústavný súd ani tejto časti návrhu generálneho prokurátora nevyhoviel.

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa k tomuto rozhodnutiu pripája odlišné stanovisko sudcu Lajosa Mészárosa.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. februára 2010